

SYTUACJE INTYMNE W PRACY HARCERSKIEGO WYCHOWAWCY

poradnik został przygotowany w ramach realizacji próby podharcemistrzowskiej, luty 2011

pwd. Wojtek Puchacz

I. WSTĘP

Badania Organizacji Narodów Zjednoczonych sugerują, że 80-98 proc. dzieci na całym świecie styka z przemocą regularnie lub od czasu do czasu. W większości przypadków przemoc jest zadana młodej osobie przez osobę, której ufa. [1]

Wolontariusz w takiej organizacji jak harcerstwo kontaktuje się z ludźmi: dziećmi, młodzieżą i dorosłymi. A tam, gdzie utrzymujemy intensywne kontakty, pojawiają się również sytuacje intymne. Relacje między ludźmi nie mają przecież charakteru ściśle handlowego, a na pewno nie są takimi kontaktami w ruchu skautowym. [2]

Długie, szczere rozmowy w kręgu ogniska, wspólne wpatrywanie się w gwiazdy, dotyk dłoni w harcerskim kręgu, ale też podczas większości płasów i zabaw stwarzają niesamowite warunki do rozkwitu harcerskich przyjaźni, a nawet harcerskich miłości. Bo i przyjaźń, i miłość opierają się przecież na bliskości, pewnej intymności przeżyć. [14]

Specyfika metody harcerskiej, naturalnego bliskiego kontaktu emocjonalnego harcerskiego instruktora i wychowanka, nasze zabawy i ćwiczenia wymagające czasem bliskiego fizycznego kontaktu, nasza działalność opiekuńcza podczas biwaków, obozów często może nas narazić na niesłuszne i krzywdzące posądzania.

To, co dla nas naturalne i niewinne, dla osób nierozumiejących specyfiki organizacji wywołuje zdziwienie, oburzenie, protest. A wrażliwość społeczna na molestowanie dzieci będzie rosła, stąd posądzania naszych instruktorów o niewłaściwe zachowanie też może być coraz więcej. [2]

Naruszenie prywatności

Źle dzieje się zawsze wtedy, gdy naruszamy czyjąś strefę intymną. Naruszamy - czyli wkraczamy w nią bez przyzwolenia, bez akceptacji. Strefa intymna, to teoretycznie okolica najbliższej nas, na wyciągnięcie ręki, około pół metra w każdą stronę. Trochę szersza jest strefa osobista - około 1,2 metra. W zależności od temperamentu, dojrzałości społecznej, umiejętności interpersonalnych człowieka

jednym przychodzi łatwiej, innym trudniej otworzenie tej sfery na drugiego człowieka. Możesz sprawdzić na samym sobie, gdzie leży twoja indywidualna granica. Wybierz się do sklepu outdoorowego i poprzymierzaj trochę ubrań. Kiedy sprzedawca w sklepie pomaga ci ubrać wybraną kurtkę - czy czujesz się swobodnie? Do którego momentu jest ok? Kiedy staje blisko ciebie i podaje ci kurtkę do ubrania? Czy kiedy próbuje zapiąć zacinający się zamek? A może kiedy poprawia kołnierz kurtki czy zakłada ci kaptur na głowę? Każdy z nas w innym momencie odczuje dyskomfort, niektórzy z nas w ogóle go nie odczują. Bo mamy inne predyspozycje i doświadczenia związane z naruszaniem naszej strefy intymnej.

W harcerskich życiu takich sytuacji, podczas których możemy nieświadomie naruszyć czyjąś strefę intymną jest bardzo wiele. Są to sytuacje związane z:

- zabawami i ćwiczeniami wymagającymi dotyku i dużej bliskości
- tematami, jakie poruszamy podczas zbiórek
- warunkami bytowymi, jakie stwarzamy podczas biwaków, wypraw, obozów. [14]

przykład: gra „Trzy płomienie”

Męsko-damską grupę dzielimy według płci. Dziewczyny siadają po jednej stronie kręgu i otrzymują litery od A do Z, chłopcy po drugiej z numerami od 1 do 100. W środku siedzi prowadzący, który wywołuje dwie osoby np. B-5. Celem wywołanych osób jest pocałowanie w policzek odpowiedniej osoby. Jeśli w kręgu siedzi dziewczyna, to chłopak (5) powinien pocałować ją, zaś dziewczyna (B) powinna pocałować szybciej chłopaka. Kto nie pocałuje odpowiedniej osoby jako pierwszy, siada w środku kręgu stając się prowadzącym. To samo dzieje się, jeśli pocałuje się niewłaściwą osobę.

*Czy ta gra narusza Twoją strefę intymną lub osobistą?
Dla jakiej grupy wiekowej taka gra będzie odpowiednia?*

II. PRAWA DZIECKA

Art.72 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka. [3]

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 6 stycznia 2000 r.

3. Rzecznik podejmuje działania zmierzające do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem. [4]

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

Konwencja o Prawach Dziecka, zwana też Światową Konstytucją Dzieci to podstawowy akt prawny, na który powołują się liczne osoby i instytucje podejmujące działania na rzecz ochrony praw dzieci.

Art. 16 → PRAWO DO PRYWATNOŚCI

1. Żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę jego życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację.
2. Dziecko ma prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Art. 19 → OCHRONA PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

Art. 34 → OCHRONA PRZED RÓŻNYMI FORMAMI WYZYSKU, W TYM WYZYSKIEM EKONOMICZNYM

Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

- a) nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;

- b) wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych;
- c) wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Art. 39 → DZIECKO A DZIAŁANIA ZBROJNE

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka, które padło ofiarą jakiegokolwiek formy zaniedbania, wyzysku lub wykorzystania, torturowania lub jakiegokolwiek innej formy okrutnego, nieludzkiego czy poniżającego traktowania albo karania bądź konfliktu zbrojnego. Taka rehabilitacja czy reintegracja przebiegać będzie w środowisku, które sprzyja zdrowiu, zapewnieniu własnego szacunku i godności dziecka. [5]

Artykuł 304 § 1 i 2 k.p.k. mówi o tym, że każdy ma społeczny obowiązek zawiadomić prokuratora, a w szczególności osoby pracujące z dziećmi:

§ 1 Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić prokuratora lub policję.

§ 2 Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są zobowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa. [6]

Dodatkowo art. 572 § 1 i 2 k.p.c. mówi, że każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, zobowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy. [7]

III. NADUŻYCIA

Nadużycia mogą być opisane ze względu na kilka kategorii.

- fizyczne: ciało młodej osoby jest zranione;
- emocjonalne: groźby i zastraszanie;
- seksualne: wykorzystanie przez dorosłego w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych;
- zaniedbanie: dorośli nie dopełniają obowiązków, by ochronić dziecko przed niebezpieczeństwami; [8]
- zastraszanie.

Molestowanie seksualne - definicje

Kiedy dorosły lub starsze dziecko używa swojej władzy nad dzieckiem, aby zmusić je do **aktywności seksualnej**, mamy do czynienia z molestowaniem seksualnym. **Molestujący** może używać sztuczek, przekupstwa, gróźb, lub siły, aby przekonać dziecko do wzięcia udziału w **akcie seksualnym/aktywności seksualnej**. Molestowanie seksualne obejmuje wszelkie czynności wykonywane przez osobę molestującą w celu zaspokojenia własnych potrzeb seksualnych, takie jak: eksponowanie swoich organów płciowych (ekshibicjonizm), patrzywanie na cudze organy płciowe lub podglądanie osób zaangażowanych w **czynności/aktywność seksualną**, aż po pieszczoty czy gwałt.

Oto parę faktów dotyczących molestowania seksualnego dzieci:

- molestowanie seksualne dotyka 25 proc. dziewcząt i 14 proc. chłopców przed osiągnięciem 18. roku życia;
- molestowani mogą być chłopcy i dziewczęta w każdym wieku, jednak większość przypadków molestowania dotyczy dzieci pomiędzy 7. a 13. rokiem życia;
- sprawcą molestowania jest najczęściej ktoś, kogo dziecko zna i komu ufa;
- 80 do 90 proc. chłopców jest molestowanych przez znajome osoby spoza rodziny;
- 20 proc. przypadków molestowania chłopców poniżej 14 roku życia (czyli takich, którzy nie wkroczyli jeszcze w okres dojrzewania płciowego) dokonywanych jest przez kobiety;
- niewiele dzieci molestowanych seksualnie zwierza się innym ze swojej krzywdy. Zazwyczaj są one zmuszane do milczenia - za pomocą gróźb, przekupstwa lub siły;
- dzieci mogą obwiniać siebie za wyrządzoną im krzywdę lub bać się gwałtownej reakcji ze strony rodziców.

Nastolatki oraz chłopcy wkraczający w wiek nastoletni są szczególnie narażeni na molestowanie seksualne. Fizyczne i hormonalne zmiany spowodowane procesem dojrzewania, a także naturalna ciekawość w stosunku do całkiem nowych dla nich emocji i doznań czynią chłopców w tym wieku łatwym celem dla molestujących. Zagrożenie to wzmacnia ponadto właściwe dla tej grupy wiekowej dążenie do wyzwolenia się spod kontroli rodziców. Takie połączenie może spowodować, że

chłopiec w tym wieku nie zwróci się o pomoc do rodziców w przypadku, jeśli zostanie dotknięty molestowaniem.

Molestowanie seksualne ze strony rówieśników

Około jednej trzeciej przypadków molestowania seksualnego popełnianych jest przez dzieci. Jeśli dziecko opowiada o spotkaniach wtajemniczających do grup rówieśniczych, w czasie których zostało zaangażowane w **czynności seksualne** lub o tym, że siłą, podstępem lub pod presją psychiczną zostało zmuszone do udziału w **aktywności seksualnej**, ma ono do czynienia z formami wykorzystywania seksualnego i należy w takim przypadku podjąć kroki zapobiegające kolejnym tego typu incydentom. Powyższe zachowania są poważnym wykroczeniem i nie powinny być lekceważone.

fragment filmowy: „Family Guy”

→ jak myślisz, jaki rodzaj nadużycia został zaprezentowany?

Dzieci wykorzystujące seksualnie inne dzieci potrzebują specjalistycznej pomocy. Są one znacznie bardziej podatne na leczenie niż dorośli, którzy jako dzieci wykorzystywali seksualnie swoich rówieśników i nie zostali poddani terapii, w związku z czym nie zaprzestali oni swoich praktyk również w starszym wieku.

Rodzice oraz inni dorośli, którzy pracują z dziećmi lub w jakikolwiek inny sposób mają do czynienia z dziećmi, powinni umieć rozróżniać zachowania seksualne będące nieodłączną częścią okresu dojrzewania od zachowań, noszących cechy wykorzystywania seksualnego.

Oznaki molestowania seksualnego

Najwyraźniejszym znakiem wskazującym na molestowanie dziecka jest wyznanie tego faktu przez nie same. Niestety, nie zdarza się to często, rodzice więc powinni być wyczuleni także na inne oznaki. Oto na co powinniśmy zwracać uwagę:

- *aluzje, komunikaty pośrednie* - odmowa pójścia do domu przyjaciela lub krewnego bez podania żadnego konkretnego powodu, np.: „Po prostu już go nie lubię”;
- *provokujące lub uwodzicielskie zachowanie* - udawanie zachowań seksualnych dorosłych lub używanie słów z nim związanych, których dziecko nie powinno znać;
- *objawy fizyczne* - podrażnienie rejonu organów płciowych lub odbytu.

Poniższe znaki świadczą o zaniepokojeniu lub sfrustrowaniu dziecka. Jeśli występują one przez dłuższy niż parę dni, mogą wskazywać na to, że dzieje się coś złego i dziecko potrzebuje pomocy i wsparcia rodziców. Mogą to być także oznaki towarzyszące molestowaniu seksualnemu dziecka:

- *zachowania autodestrukcyjne* - picie alkoholu, branie narkotyków, samookaleczenie, uciekanie z domu, próby samobójcze lub też nadmiernie swobodne czy lekkomyślne zachowania seksualne;

- *przygnębianie* - nieuzasadnione zdenerwowanie i płacz, zaburzenia snu, utrata apetytu;
- *regresja* - zachowania właściwe dla młodszych dzieci, ssanie kciuka, moczenie pościeli;
- *problemy w szkole* - nagłe pogorszenie ocen, niegrzeczne zachowanie, wagarowanie. [16]

Możliwe oznaki nadużycia seksualnego:

- siniaki, podrapania, oparzenia, ugryzienia na ciele;
- podrapania i otarcia lub trwałe infekcje w rejonach intymnych (genitalia, pupa);
- ciąża - szczególnie w przypadku młodych dorosłych, którzy są niepewni co do tożsamości ojca dziecka;
- świadomość seksualna nieodpowiednia dla wieku dziecka - zaprezentowana chociażby na obrazkach, grach i w słownictwie;
- częste publiczne masturbowanie się;
- chęć uczenia rówieśników na temat aktywności seksualnej;
- odrzucanie zaproszenia odwiedzenia konkretnych osób, konkretnych miejsc;
- wycofanie z życia społecznego.

Wśród starszych dzieci można zaobserwować inne oznaki nadużycia seksualnego:

- prostytutka, zachowania prowokujące zdarzenia seksualne;
- ranienie się, zachowania wymierzone w siebie, próby samobójcze;
- zaburzenia jedzenia;
- zmęczenie, letarg, apatia;
- ponadnaturalny poziom przyzwolenia;
- zaburzenia snu;
- niewytłumaczone prezenty pieniężne;
- depresja;
- zmiany zachowania. [8]

Przemoc często nie jest łatwa do zidentyfikowania. Oznaki przemocy prezentuje członek, który:

- rezygnuje z uczestniczenia w spotkaniach i zajęciach;
- prosi o zmianę zastępu, drużyny;
- jest ostatnią osobą wybieraną do zespołu przy podziale na grupy;
- często jest obiektem żartów;
- jest niechętny do pracy w konkretnych miejscach lub do pracy z konkretnymi osobami;
- gubi ubrania lub inne rzeczy prywatne;
- ma siniaki lub inne szkody;
- wciąż gubi swoje kieszonkowe;
- jest cichy i nerwowy, wycofany i staje się nieśmiały (zwłaszcza wśród osób głośniejszych);
- odmawia rozmawiania o problemie;

- zazwyczaj jest cichy, ale niespodziewanie skłonny jest do wybuchów werbalnych i fizycznych wobec innych. [13]

Fizyczne oznaki wykorzystywania seksualnego:

- widoczny strach przed jakimkolwiek kontaktem cielesnym a także dotykiem ud, pośladków czy brzucha;
- dziwny sposób chodzenia;
- brak spontanicznej ruchliwości lub mała ruchliwość;
- wstydzenie się własnego ciała lub gniewny stosunek do niego;
- strach przed położeniem się na plecach;
- strach przed ubieraniem się i rozbieraniem się;
- powtarzające się bóle brzucha;
- obolałe uda;
- podrażnione organy płciowe;
- problemy z oddawaniem moczu;
- przemęczenie;
- zaburzenia odżywiania.

Przejawy w zachowaniu:

- negatywna pewność siebie;
- dziwne zachowania seksualne;
- nagła zmiana zachowania / doboru przyjaciół;
- dorosłe zachowanie;
- brak sympatii ze strony innych dzieci;
- zaburzenia odżywiania [15]

Jeżeli ktoś w naszej drużynie ewidentnie unika wszelkiego kontaktu fizycznego - dotyku, bliskiego siedzenia obok innych, zabaw, ćwiczeń lub rozmów na tematy związane z seksualnością, jest nadmiernie (w porównaniu z resztą drużyny) wstydliwy, **nie świadczy to jeszcze o tym, że jest ofiarą przemocy seksualnej!** Nie posuwajmy się za daleko w domysłach i nie bawmy się w domorośłych psychologów. Po prostu każdy z nas ma inną wrażliwość i inaczej strzeże swojej strefy intymnej.

przykład: gra „Z koni - na konie”

Czasem zdarza się, że członek Twojej drużyny świadomie rezygnuje z udziału w grze związanej z kontaktem fizycznym. Zdanie takiej osoby należy bezwzględnie uszanować.

Aby zagrać w „Z koni - na konie” należy podzielić drużynę na dwójki i ustawić pary w kręgu. Jedna osoba jest koniem, druga jeźdźcem. Na komunikat „Na konie” jeźdźcy wskakują na plecy koni. Gdy prowadzący poda komendę „Z koni” jeźdźcy zeskakują i muszą obieć krąg dookoła, następnie obieć swego konia dookoła, przejść między jego nogami i ponownie wskoczyć na plecy. Ostatnia para odpada. Może pomóc przy weryfikowaniu kto był ostatni w kolejnych rundach.

Natomiast jeżeli zachowaniom opisanym powyżej towarzyszy jeszcze:

- wyraźna zmiana zachowania dziewczyny czy chłopaka;
- obniżenie lub podwyższenie nastroju;
- tajemnica;
- nowe znajomości;
- próby powiedzenia nam czegoś tak, żeby nie powiedzieć;
- pogorszenie wyników w nauce;
- drażliwość dotycząca własnego ciała;
- rozbudzenie seksualne;
- prezenty, pieniądze niewiadomego pochodzenia;

należy spróbować porozmawiać z tą osobą i zapewnić, że jeżeli potrzebuje pomocy czy rozmowy, jesteśmy obok! [14]

Do nadużycia może dojść w domu, szkole i wszędzie tam, gdzie młodzi ludzie spędzają czas. W większości wypadków sprawca jest osobą znaną pokrzywdzonemu jak rodzic, opiekun, nauczyciel, znajomy lub przyjaciel. [1]

PROFIL MOLESTUJĄCEGO. Jak poznać osobę skłoną do przemocy?

Kontekst:

- pokusa;
- media;
- eksperymentowanie;
- brak barier;
- dokonywane wcześniej nadużycia;
- zastraszanie;
- ciekawskość;
- zaniedbanie;
- złe wykształcenie;
- brak nadzoru;
- możliwość nadużycia;
- brak wiedzy;
- możliwości;

- rządzi;

Historia życiowa:

- poczucie braku przynależności;
- pobudzenie seksualne / eksperymentowanie;
- samolubność;
- brak doświadczenia seksualnego;
- alkohol / narkotyki;
- brak miłości;
- przymus;
- nieskorygowanie niewłaściwych zachowań w czasie;

- ofiara nadużycia;
- odrzucenie przez rówieśników;
- przemoc;
- nieodpowiedniość;
- ignorancja;
- pornografia, kino przemocy;
- zachowania dysfunkcyjne;
- problemy z komunikacją;
- brak przeszkolenia;
- niska samoocena;
- sytuacje stresowe (utrata pracy i inne);
- dostęp do wszystkich informacji;
- słabe umiejętności społeczne;
- sytuacje życiowe;
- tradycja;
- niewłaściwe lekarstwa;
- choroba psychiczna;
- ofiara przemocy w przeszłości;
- schizofrenia;
- zaniedbanie ze strony opiekunów;
- wykorzystanie jako dziecko;
- brak wzorców;
- nacisk ze strony rówieśników;
- aktualnie ofiara molestowania;
- zastraszanie;

Psychologiczne:

- potrzeba kontroli;
- wstręt do kobiet;
- brak empatii;

- potrzeba ryzykowania;
- złość;
- represje;
- korupcja;
- potrzeba bycia zauważonym, uzyskania statusu;
- kumulujący się gniew;
- brak empatii;
- frustracja;
- niedojrzałość;
- niewłaściwa koncepcja edukacyjna;
- zagubienie we własnych emocjach;
- potrzeba poczucia siły;
- brak poczucia własnej godności;
- nacisk ze strony rówieśników;
- niemożność radzenia sobie z równymi związkami;
- przykuwanie uwagi do swojej osoby;
- erotyzm;
- niski poziom kontroli impulsów
- potrzeba kontroli;
- powtarzanie osobistych doświadczeń (it happened to me);
- poczucie przegranej;
- niemożność oddzielenia rzeczywistości od fantazji. [8]

IV. ROZWÓJ PSYCHOSEKSUALNY DZIECKA

POTRZEBY EMOCJONALNE DZIECI I SPOSOBY ICH ZASPOKAJANIA

Wychowanie dziecka na szczęśliwego, mądrego i kulturalnego człowieka jest najważniejszym i najtrudniejszym zadaniem rodzicielskim. Aby przebiegało pomyślnie najważniejsze jest **zaspokajanie potrzeb emocjonalnych dziecka**.

Ross Campbell: W każdym człowieku tkwi potrzeba odczuwania miłości → potrzebę tę Campbell nazywa **zbiornikiem emocjonalnym**. Jeśli jest on pusty, jeśli rodzice nie dbają, by regularnie napełniać go bezwarunkową miłością, dziecko jest „głodne emocjonalnie” i będzie zachowywało się jak głodny, którego cała aktywność nakierowana jest na zdobywanie pożywienia. Pusty zbiornik emocjonalny powoduje poważne zakłócenia w rozwoju, złe zachowanie dziecka i kłopoty wychowawcze rodziców. Napełnianie zbiornika emocjonalnego następuje poprzez okazanie bezwarunkowej miłości dziecku na cztery sposoby. Poprzez:

1. pełen miłości kontakt wzrokowy: wzrokiem możemy pokazać różne uczucia: miłość, podziw, akceptację, ale też wrogość, złość, niezadowolenie, wstręt czy nienawiść;

2. pełen miłości kontakt fizyczny: dotyk stymuluje rozwój mózgu dziecka. Badania wykazują, że część rodziców dotyka swoje dzieci jedynie przy zabiegach higienicznych, ubierając je lub karmiąc. Dziecku potrzebny jest **rodzicielski dotyk**. Wielu ojców pragnąc wychować swoich synów na „prawdziwych” mężczyzn nie zapewnia im tyle kontaktu fizycznego, ile im potrzeba. Uważają, że wychowa się chłopca na maminsynka całując go czy głaszcząc. Tymczasem serdeczny ojciec nie wychowa syna na maminsynka, bo syn będzie się chętnie z nim identyfikował, natomiast ojciec oschły i niedostępny emocjonalnie, który nie okazuje miłości tylko stosuje ostrą dyscyplinę, może wychować zniewieściałego syna, gdyż ten będzie się identyfikował z matką, a nie z nim.

Codzienne życie, pełne stresu i nadmiaru obowiązków powoduje, że rodzicom brak czasu, energii i ochoty na czułość wobec własnych dzieci. Dziewczynki, które nie otrzymują miłości od ojców, często za wcześnie zaczynają szukać miłości poza domem.

3. skupioną na dziecku uwagę: według danych statystycznych przeciętne dziecko spędza na rozmowie z matką pół godziny dziennie, z ojcem - 7 minut. Bez poświęconej mu uwagi dziecko odczuwa, że inne sprawy są ważniejsze od niego i narasta w nim poczucie niskiej wartości. W efekcie czuje się niepewnie i jego emocjonalny i psychologiczny rozwój jest zakłócony. Takiego malucha łatwo poznać. Jest mniej dojrzały od innych dzieci, bardziej nieśmiały, ma trudności z nawiązaniem porozumienia z rówieśnikami, gorzej sobie radzi z nauką, przeważnie niewłaściwie reaguje w razie konfliktu, jest nadmiernie zależny od nauczyciela i innych dorosłych osób, z którymi się styka. Starsze dzieci - szczególnie dziewczęta - są nadmiernie rozmowne, ruchliwe, starają się zwrócić na siebie uwagę, za wszelką cenę być w centrum zainteresowania.

Dzieci, które nie mają zaspokojonej potrzeby wyłącznej uwagi, będą starały się ją pozyskać poprzez niewłaściwe, nieakceptowane przez dorosłych, często naganne zachowania widząc, że dorośli zajmują się dzieckiem, gdy jest hałaśliwe czy agresywne.

4. pełne miłości wychowanie, przewodnictwo: brak czasu dla dziecka lub niechęć do spędzania z nim czasu dorośli „rekompensują” daniem dziecku całkowitej swobody w zachowaniu. Tymczasem „Dyscyplinowanie jest to ćwiczenie umysłu dziecka tak, by stało się ono opanowanym, twórczym członkiem społeczeństwa”. [10]

BLISKOŚĆ

Oddziaływanie i wychowywanie w harcerstwie zawsze związane jest z kontaktem osobistym instruktorów i wychowanków, z budowaniem ich wzajemnych relacji. Relacje te często stają się bardzo bliskie. Instruktorzy wczuwają się w sytuację swoich podopiecznych, troszczą się o nich, zwracają uwagę na ich potrzeby i uczucia. To niezwykle ważny element wychowania. Bez niego wychowanie straciłoby wiele na swojej wartości.

przykład:

Jeden z drużynowych w obawie o to, że zostanie posądzony o molestowanie seksualne swoich harcerek, przyjął wobec nich politykę niedotykania. Gry dziewczyny wygrały konkurs, spontanicznie rzuciły się na niego, by świętować zwycięstwo. Drużynowy odsunął się o krok i wyraził swoje emocje krótkim komunikatem: „Bez przytulania” poczym każdej z dziewczyn przybił „piątkę”.

Jak sądzisz, czy takie zachowanie drużynowego jest zgodne z tym czego w sposób naturalny potrzebują młodzi ludzie? Czy polityką niedotykania ma szansę wychować zdrowego i radosnego człowieka? Jakie wzorce przekazuje? W końcu: czy pomysł na niedotykanie uchroni go przed oskarżeniami?

Często młody człowiek znajduje u dorosłego instruktora zrozumienie swojej sytuacji rodzinnej czy emocjonalnej. Obdarza go zaufaniem, czyni powiernikiem tajemnic życia osobistego. Dzieli się z nim ważnymi informacjami o sobie, szukając odpowiedzi na nurtujące pytania. Znajduje w nim przyjaciela i otrzymuje wsparcie, którego czasem brak jest w domu rodzinnym. Możemy mówić wtedy o bliskości emocjonalnej. Czytanie swoich wierszy i śpiewanie przy ognisku oraz śmianie się z tych samych zabawnych sytuacji również łączy magicznymi więzami przyjaźni.

Zażyłość powstaje również na płaszczyźnie fizycznej. W metodzie harcerskiej jest mnóstwo gier i zabaw ruchowych, zawierających element kontaktu fizycznego. **Zdarzają się też sytuacje wymagające przytulenia przestraszonego i płaczącego dziecka. To bardzo naturalna i odpowiednia reakcja instruktora, który chce zadbać o samopoczucie podopiecznego.**

Bliskość jest więc nieodłącznym elementem oddziaływań wychowawczych w harcerstwie. Należy jednak odróżnić ją od bliskości, która narusza granice osobiste drugiej osoby.

SEKSUALNOŚĆ

Seksualność jest wrodzoną, naturalną potrzebą i funkcją organizmu ludzkiego. Człowiek rodzi się wyposażony w seksualny potencjał fizjologiczny, który ulega kształtowaniu przez doświadczenie życiowe. Seksualność jest integralną częścią naszego życia, ludzkiej tożsamości i w sposób znaczący wpływa na naszą osobowość. Zaczyna się z chwilą urodzenia i trwa do późnej starości. Postawy i wartości z nią związane kształtowane są przez kulturę, rodzinę, religię, rówieśników.

Seksualność ma przede wszystkim wymiar fizyczny. Określenie to odnosi się do stanu fizycznego pobudzenia oraz do działań, które wykonujemy, aby uzyskać uczucie zadowolenia seksualnego samemu lub będąc z inną osobą. Istnieje jeszcze wymiar psychiczny seksualności. Odnosi się on do tego, w jaki sposób ludzie doświadczają seksu, do ich uczuć, fantazji i preferencji seksualnych.

Mimo, że dziś możliwa jest dużo bardziej szczerza dyskusja, to nadal rozmawianie na tematy związane ze sferą seksualną człowieka nie jest sprawą oczywistą. Niektórym z nas rozmowa na te tematy przychodzi łatwiej niż innym, są też takie osoby, które traktują sferę seksualności jako bardzo intymną sprawę, o której nie wypada i nie należy rozmawiać publicznie.

Seksualności nie można lekceważyć, bo każdy będzie miał z nią do czynienia w swojej pracy w ruchu skautowym. Dzieci nie są aseksualne. I choć czasem trudno się dorosłym z tym pogodzić, także posiadają potrzeby seksualne i mogą czerpać radość ze swojego ciała. Dzieci i młodzież mogą też aktywnie eksperymentować ze swoim ciałem. Jednakże **doświadczenia seksualne dorosłych i dzieci to nie to samo.**

ROZWÓJ PSYCHOSEKSUALNY DZIECKA

Wiek niemowlęcy (do ukończenia 1 roku życia)

Wiek ten wiąże się głównie z relacją matka - dziecko. Jest to niezwykle ważny okres dla formowania się poczucia bezpieczeństwa, miłości i zdolności do nawiązywania prawidłowych więzi uczuciowych. Noworodki potrzebują ciepła i troskliwej opieki. Otrzymuj to między innymi przez przytulanie. Ten kontakt fizyczny wiąże się przede wszystkim z bliskością, a nie seksualnością. Noworodki potrafią okazywać, że fizyczny kontakt sprawia im przyjemność. Często domagają się przytulania i dotykania. Bliskość fizyczna uspokaja dziecko, sprawia, że czuje się bezpieczne. Dotyk dla dziecka w tym okresie rozwoju jest ogromnie ważny, zarówno w wymiarze fizycznym, jak i psychicznym.

Wiek wczesnodziecięcy (do ukończenia 3 roku życia)

Ten okres przebiega także pod znakiem więzi z matką. Dochodzi tu bogatszy zakres emocji dziecka. Stopniowo rozwija się świadomość własnego „ja” oraz odczucie własnej płciowości. W tym okresie dzieci zaczynają się interesować ciałem oraz różnicami anatomicznymi w budowie płci.

Wiek przedszkolny (4-6 lat)

W okresie przedszkolnym zachowania seksualne gwałtownie wzrastają, co czasem niepokoi dorosłych, wywołując różne ich reakcje. W zależności od tego, czy bazuje ona na wiedzy, czy też na stereotypach, może rozwój dziecka wspomóc lub wprost przeciwnie - zaburzyć. Dzieci żywo interesują się swoim ciałem i okazują to w swoich kontaktach społecznych/fizycznych, które łączą się z tym zainteresowaniem. Wyraźnie dają do zrozumienia, kiedy nie chcą być dotykane, ale także, kiedy chcą, żeby je przytulić. Dzieje się to całkowicie spontanicznie i naturalnie. Dzieci zwyczajnie albo wskakują na kolana dorosłych, albo kręcą się w ich pobliżu czy też szukają kontaktu fizycznego. Jest to całkiem normalna sytuacja, jeżeli będziemy umieli mądrze wyznaczyć granice zachowań. Pomimo indywidualnych różnic w myśleniu o bliskości, istnieją pewne normy i wartości, które dorośli przekazują dzieciom. **Dorosły pełni w procesie wychowania funkcję modelującą.** Dzieci naśladują zachowania swoich opiekunów. Dlatego właśnie tak ważny jest właściwy przykład. Małe dzieci uczą się od dorosłych tego, że istnieją różne formy kontaktu fizycznego, zależnie od różnych etapów w życiu. Bardzo często dzieci orientują się, że z dotykiem miejsc intymnych jest trochę inaczej niż z dotykiem reszty ciała. Z reguły pojawiające się doznania są przyjemne, toteż dziecko przejawia naturalną tendencję do ich powtarzania. W ten sposób powstają pierwsze przejawy autoerotyki dziecka określane jako masturbacja czy onanizm dziecięcy. Masturbacja dziecięca jest zjawiskiem rozwojowym, a więc powinna być traktowana jako element normalnej aktywności niewymagającej szczególnej interwencji ze strony rodziców. Oczywiście i tu funkcjonuje pojęcie normy. Według M. Beisert masturbacja przekracza granicę normy, gdy jej częstość zaburza zwykłą aktywność dziecka lub gdy jej pojawienie jest sposobem na obniżenie napięcia emocjonalnego albo zaspokojenie ważnych potrzeb dziecka, wynikających np. z poczucia osamotnienia.

W tym okresie dzieci zauważają, że istnieją pewne różnice pomiędzy chłopcami i dziewczynkami. Od czwartego roku życia zaczynają pojawiać się zabawy o podłożu seksualnym, np. „w doktora” czy „w mamę i tatę”. W przedszkolu lubią obserwować siebie nawzajem w toalecie. Zastanawiają się: „Jak to u ciebie wygląda i jak robisz siusiu?”. Najpierw pojawia się zaaferowanie i zaciekawienie ciałem i czynnościami fizjologicznymi innych dzieci a później osób dorosłych. Poczynione obserwacje próbują wyjaśniać w rozmowie z opiekunami. Stąd częste pytania.

Młodszy wiek szkolny (6-10,11 lat)

Etap rozwoju, kiedy to kontakty z rówieśnikami stopniowo stają się ważniejsze niż towarzystwo rodziców. Świat dziecka zaczyna się poszerzać. Kształtuje się umiejętność nawiązywania więzi emocjonalnych z osobami tej samej płci. Często ten etap rozwojowy określa się jako homoerotyczny ze względu na silną potrzebę przebywania w grupach jednorodnych płciowo. W ten sposób kształtuje się poczucie tożsamości płciowej.

przykład:

Nie każda zabawa pasuje do konkretnego wieku harcerzy. Gra zupełnie inaczej może zostać odebrana przez 11-latkę, a inaczej przez osobę 16-letnią. Jak sądzisz, jaki będzie odbiór poniższej gry w drużynie harcerskiej, a jaki w starszoharcerskiej lub wędrowniczej?

Wszyscy uczestnicy ustawiają się w kręgu i łapią za ramiona sąsiadów. Gra polega na dostawianiu swoich nóg (prawej lub lewej) do prawej lub lewej nogi sąsiada z prawej strony. W trakcie zabawy czasem trudno jest utrzymać równowagę i trzeba oprzeć się na sąsiedzie. Gra kończy się, gdy wszyscy upadną.

Dziewczynki i chłopcy nadal odkrywają i wykształcają w sobie potrzeby fizyczne oraz obserwują zachodzące u siebie zmiany. Poza tym jest to okres gwałtownego wzrostu u dzieci. Bardzo je to zajmuje. Na tym etapie uczą się też wielu reguł, przyswajają zasady i ograniczenia, a także zdają sobie sprawę z tego, że dorośli uprawiają seks. Poznają słowa, jakich używa się na określenie tego rodzaju kontaktu i dowiadują się, że jest to powiązane z wartościami emocjonalnymi. Jest to okres pozornej ciszy w sferze seksualności, chociaż pojawiają się doznania seksualne oraz stany gwałtownego zakochania i uczucia całkowicie platonicznych. Dzieci w wieku 6-9 lat często dosyć gwałtownie reagują na przeciwną płć. Chłopcy robią uwagi o „głupich dziewczynach z ich lalkami Barbie”. Dziewczynki zazwyczaj nie lubią chłopców z ich niezachwianymi opiniami czy zainteresowaniem piłką nożną. Pomiędzy 10 a 12 rokiem życia ta druga płć znowu staje się interesująca i stopniowo dzieci zaczynają już wspólnie organizować szkolne imprezy. Przeciwna płć zaczyna być im bliższa emocjonalnie.

Dla małych dzieci najważniejszymi osobami w życiu są rodzice i inni opiekunowie. Rodzice są blisko, zawsze pod ręką, zapewniają bezpieczeństwo i służą za przykład tego, co wolno, a czego nie wolno robić. Po tym okresie dzieci wchodzą w kontakt z innymi dorosłymi, również bardzo ważnymi. Często te relacje mają charakter silnych emocjonalnie więzi. Ci inni ważni **dorośli mogą stać się dla dziecka autorytetem i wzorem do naśladowania**. Są to często nauczyciel lub instruktor w ruchu skautowym. Szczególnie instruktor jest pilnie obserwowany, a jego aprobata i uwaga jest najcenniejszą nagrodą. Taka pozycja to ogromna dla nas odpowiedzialność.

Dorośli często zaprzeczają istnieniu wewnętrznego seksualnego życia u dziecka. Najwyraźniej nie jest im łatwo stawić czoła temu problemowi lub też po prostu nie myślą o tym wiele. Wokół kwestii seksualności dzieci panuje atmosfera tabu. Ważne jest, aby uświadomić sobie, że **dzieci także posiadają doznania seksualne** i że jest to całkowicie naturalne. Tym nie mniej te odczucia i zachowania są jakościowo różne od tego, co przeżywają dorośli.

Okres dojrzewania (12-17 lat)

Seksualność jako termin i jako pewne zachowania wyraźnie pojawia się na tym etapie. Zmiany w budowie ciała i w funkcjonowaniu organizmu powodują, że dzieci coraz mniej różnią się od dorosłych. Zaczyna się od zmian fizycznych w ciele dziecka. U dziewczynek pojawiają się one wcześniej niż u chłopców. Rozwijają się piersi, pojawia się owłosienie łonowe i pierwsza menstruacja. Chłopcy natomiast oprócz zmian w wyglądzie fizycznym doświadczają pierwszej ejakulacji. Badania pokazują, że seks jest częstym tematem zajmującym myśli chłopców i dziewcząt w tym wieku. Fantazjują oni na temat romansów z innymi osobami. Ten świat marzeń powstaje także na podstawie ich własnych doświadczeń, opowieści usłyszanych od osób w tym samym wieku, informacji, które przeczytają lub zobaczą w telewizji oraz z obserwacji zachowania dorosłych.

Dojrzewanie to czas, kiedy młodzi ludzie stają się świadomi swojej seksualności i doświadczają różnych nowych rzeczy. Odkrywają swoje ciało i potrzeby seksualne i zaczynają poruszać te tematy w rozmowie ze swoimi rówieśnikami. To jest oczywiście także etap eksperymentowania ze sobą nawzajem. W wieku pomiędzy 10-12 lat chłopcy i dziewczęta przeważnie przebywają z rówieśnikami tej samej płci. Po tym okresie zaczynają spoglądać na płć przeciwną, chociaż przynależność do grupy jednorodnej płciowo pozostaje nadal ważna. Chłopcy i dziewczęta zakochują się w sobie, odkrywają nawzajem swoje ciała przez całowanie, pieszczoty czy uprawianie miłości. U jednych może następować to szybciej, u innych wolniej. Jedni mogą już mieć za sobą doświadczenia seksualne w wieku 13 lat, a inni w wieku 16 lat się jeszcze nie całowali.

Okres dojrzewania to często okres dużej niepewności dotyczącej własnej seksualności. Pojawiają się wtedy pytania takie, jak: „Kiedy dostanę mój pierwszy okres? Może jestem homoseksualistą?”. „Czy prawidłowo się rozwijam? Czy wszystko ze mną w porządku?”.

fragment filmowy: seriale „Dawson’s Creek”¹, „Greek”, „Glee”
Odpowiedzenie sobie na pytanie kim jestem może być dla młodego człowieka bardzo trudne. Zwróć uwagę jak istotne jest wsparcie ze strony bliskich.

Wielu z nas pamięta swoje własne odczucia z tego etapu życia. Młodym ludziom należy się szacunek i wsparcie w tym trudnym czasie, nazywanym nie bez powodu „okresem burzy i naporu”. Zarówno dziewczęta, jak i chłopcy mogą czuć się niepewnie obserwując zmiany w swoim ciele. Żarty na ten temat z pewnością nie wydadzą im się śmieszne. Rola instruktorów jest bardzo ważna: z jednej strony muszą być przykładem do naśladowania i absolutnie nie pozwalać sobie na uwagi i żarty na temat wyglądu podopiecznych, a z drugiej strony reagować na trudne sytuacje.

Dorastająca młodzież i dorośli (18 lat i starsi)

Faza eksperymentowania i odkrywania własnego ciała, która zaczęła się w okresie dojrzewania, trwa. Seksualność to nie jest nauka jazdy na rowerze. Jest to bardzo osobista sfera naszego życia. W społeczeństwie często istnieje tabu wokół tego tematu, a potrzeby seksualne mogą być utożsamiane z poczuciem wstydu czy winy. Takie uczucia pojawiają się wtedy, gdy istnieje wiele przekonań dotyczących „właściwej” seksualności, np. można być wychowywanym w przekonaniu, że chłopcom powinny się podobać dziewczęta. W takiej sytuacji chłopiec, który zakochał się w innym chłopcu, może się poczuć zagubiony. Albo też ktoś, kto dowiedział się, że nie należy się masturbować, czuje się winny i zbrukany za każdym razem, kiedy to robi. W społeczeństwie istnieje wiele różnych przekonań dotyczących tego, jak powinni zachowywać się chłopcy i dziewczęta. Chłopcy mają być silni, a dziewczęta miłe i grzeczne. W tej gęstej sieci wymagań każdy stopniowo poznaje własną seksualność i uczy się ją akceptować.

¹ Jack and Ethan’s kiss in the episode “True Love” was the first male gay kiss aired on network television in the USA.

fragment filmowy: serial „Pretty Little Liars”

Związek dorosłego z osobą niepełnoletnią zazwyczaj wprowadza zamieszanie i nieporozumienia. Nie można dopuścić do takiej sytuacji.

Podsumowując należy pamiętać, że związek o charakterze seksualnym pomiędzy dorosłym a dzieckiem nigdy nie jest związkiem opartym na równych prawach i nigdy nie jest to sytuacja normalna. Związki tego typu traktuje się jako przemoc seksualną, wykorzystanie seksualne, molestowanie seksualne czy też nadużycie seksualne. Istnieje wyraźna różnica pomiędzy seksualnością dzieci i seksualnością dorosłych. Jak już wspomniano wcześniej, dzieci są ciekawe. Zachowują się w określony sposób, ponieważ chcą dowiedzieć się nowych rzeczy, podczas gdy dorośli działają pod wpływem pożądania w celu osiągnięcia określonych korzyści. [2]

PROBLEMY DOJRZEWANIA WE WSPÓŁCZESNEJ CYWILIZACJI

artykuł powstał na bazie fragmentów przygotowywanej do druku książki

W połowie XIX wieku w Norwegii przeprowadzono i zarejestrowano pierwsze na świecie badania nad wiekiem pierwszego miesiączkowania dziewcząt. Dzięki tym badaniom możemy określić co się w tym zakresie zmieniło. A zmieniło się bardzo dużo. Czas dojrzewania uległ w ciągu ponad wieku w Europie znacznemu przyspieszeniu. I tak - w połowie XIX wieku przeciętnie dziewczęta miesiączkowały w wieku powyżej 17 lat. Ostatnie badania natomiast wykazujące dziewczęta obecnie miesiączkują około 13 roku życia. Jest to przyspieszenie o 4 lata. Z tego wynika, że przeciętnie każde kolejne pokolenie dziewcząt dojrzewa o rok wcześniej.

W stosunku do chłopców nie mamy tak spektakularnego, i dobrze udokumentowanego wskaźnika dojrzewania jak miesiączkowanie u dziewcząt. Niemniej wydaje się że możemy przyjąć że pierwsze emisje płynu nasiennego następują około 14-tego roku życia.

Tak więc możemy przyjąć, że dojrzałość biologiczną młodzież współcześnie osiąga około 14 roku życia.

Oczywiście nikt nie byłby skłonny uznać młodzieży 14-toletniej za dojrzałą psychicznie. Tu napotykamy na jeszcze większe trudności niż określając dojrzałość biologiczną. Bo co to jest dojrzałość psychiczna - i jak ją zmierzyć. To, co w naszych rozważaniach jest szczególnie ważne, to dorosłość w sensie poczucia odpowiedzialności. Tylko człowiek mający takie poczucie może nieszkodliwie realizować swoje potrzeby seksualne.

Z pomocą przychodzi nam tu ustawodawca. Jeżeli polskie prawo przewiduje, że pełnoletnim jest osoba 18-toletnia, to pewnie ma podstawy do takiej regulacji prawnej. Co prawda tenże ustawodawca wykazuje w odniesieniu do młodzieży zadziwiającą niekonsekwencję i brak logiki, ale te 18 lat jest jednak prawną granicą. Brak logiki przejawia się w szeregu szczegółowych regulacji, które wykazują znaczne zróżnicowanie. I tak - granica 13 lat, to wiek kiedy pacjent może zasięgnąć porady lekarskiej bez wiedzy rodziców, w tym także to, co dla naszych rozważań jest szczególnie ważne, na temat antykoncepcji.

Nie wolno natomiast u 13-latków wykonywać zabiegów (w rozumieniu prawnym zabiegiem jest naruszenie ciągłości tkanek, a więc i na przykład usunięcie zęba i dokonanie nawet wstrzyknięcia...) 15 lat, to bardzo ważna granica, powyżej tego wieku młodzi ludzie mogą uprawiać seks i osoby podejmujące jakiegokolwiek kontakty seksualne z nimi nie podlegają już zagrożeniu prawnemu. Mając 17 lat - czyli rok przed pełnoletnością - przestępca jest sądzony już nie w sądzie dla nieletnich ale tak jak dorośli. Karą może być już nie pobyt w zakładzie poprawczym, a więzienie. Ale jeżeli przestępca w chwili dokonania czynu karalnego nie ma lat 17-tu, to do 21-go roku życia po wyroku przebywa w zakładzie poprawczym. Tak więc w granicach wieku 17-21 lat mamy dwa rodzaje penitentów, karanych albo więzieniem albo zakładem poprawczym. A różnica ta nie zależy od stopnia demoralizacji ani ciężkości przestępstwa.

Mając lat 18-cie można zawrzeć związek małżeński. To i tak wielki postęp - dzięki konkordatowi zlikwidowano przepis który różnicował, że chłopcy mogą się żenić dopiero w wieku lat 21 (a już cztery lata wcześniej mogą trafić do więzienia...), a dziewczętom przywilej ten wyznaczono tak jak obecnie na lat 18-cie.

Czy 18-tolatek, sprawny seksualnie, dojrzały biologicznie, ma szansę na mądre i zgodne z oczekiwaniami dorosłego społeczeństwa uregulowanie swego życia, zwłaszcza seksualnego? Czy mówiąc wprost - ma szansę na założenie własnej rodziny i zapewnienie jej godziwych warunków ekonomicznego bytu? Na pewno nie. Brak mu bowiem kolejnej komponenty dojrzałości - dojrzałości ekonomicznej i społecznej.

Potrzeba realizacji popędu seksualnego zwłaszcza u chłopców jest w tym okresie bardzo silna. I praktycznie niemożliwa do realizacji bez naruszania norm społecznych i moralnych. Bo kościół katolicki, będący wiodącą siłą w Polsce wyklucza jakąkolwiek aktywność przedmałżeńską. A małżeństwo jest nierealne, nieosiągalne... Pozostaje nagminne naruszanie normatywów przecież naprawdę niezyciowych, czasem niemożliwych do zrealizowania, ale jednak obowiązujących przynajmniej katolicką większość społeczeństwa. I powstaje sytuacja odrzucania w praktyce tych norm. To na pewno jest sytuacja wychowawczo groźna.

Rozwój seksualny wyprzedza u chłopców wszystkie inne komponenty dojrzewania. Erotyzacja życia powszedniego trwa i postępuje. Myślę, że młodzi, zwłaszcza chłopcy, są bombardowani obrazami seksualnymi, że wykorzystuje się erotyzm do reklam czy prymitywnej produkcji pseudoartystycznej. I zachowanie abstynencji seksualnej staje się być może coraz trudniejsze. Nacisk obyczajowości, opinii społecznej, poglądów rówieśników jest chyba bardzo duży i nie sprzyja abstynencji seksualnej.

Nieco lepiej mają dziewczęta. Ich napięcie seksualne jest na ogół mniejsze. Wcześniej też mogą wstępować w związki małżeńskie. Tylko że po pierwszej one znacznie bardziej ryzykują, podejmując aktywność seksualną i ponoszą konsekwencje kontaktów z niedojrzałymi chłopakami. Po drugie, podlegają bardzo silnym naciskom, presji, której oprzeć się niekiedy jest po prostu trudno. Nie jestem przy tym pewien, czy przemiany cywilizacyjne nie powodują także wzrostu napięcia seksualnego u dziewcząt, wcześniejszego dojrzewania do reakcji

seksualnych (orgazmu) - wcześniejszej i bardziej nasilonej dojrzałości seksualnej. Tego nie można zbadać, bowiem nie ma do czego odnieść obrazu współczesności i z czym porównać.

Dojrzałość psychiczna przychodzi w konsekwencji wychowania, jest wynikiem warunków, w jakich się dojrzewa. [9]

V. ODPOWIEDZALNOŚĆ INSTRUKTORÓW, OKREŚLANIE GRANIC

Instruktor harcerski jest odpowiedzialny za powierzonych swojej opiece młodych ludzi. Oznacza to, że odpowiada za ich bezpieczeństwo podczas organizowanych zajęć i ma świadomość, że **istotą jego służby jest tworzenie sytuacji wychowawczych**. Konieczne jest określenie wyraźnych granic - dotyczy to zwłaszcza sytuacji intymnych i kontaktów osobistych. Zasady postępowania muszą być jasne dla dziewcząt i chłopców, tak by wiedzieli, jakie ich zachowania zgodne z przyjętym systemem wartości są właściwe, a jakie nie.

Określenie granic w bliskich kontaktach często sprawia nam dużo kłopotu. Dzieje się tak dlatego, że granice te nie są jednakowe dla wszystkich. Wpływają na nie:

- wiek uczestników
- płeć uczestników
- stopień zażyłości
- indywidualne czynniki jak wartości i przyzwyczajenia wyniesione z domu, doświadczenia w kontaktach społecznych.

Przeczytajcie poniższe opisy różnych sytuacji (z harcerskiej codzienności) i porozmawiajcie o nich lub o im podobnych, z jakimi się spotkaliście.

1. *Kaśka na wiosnę, tuż po swoich 13 urodzinach, wstąpiła do drużyny. Bardzo podobała się jej serdeczna i bezpośrednia atmosfera panująca na zbiórkach. Na wakacje wyjechała z drużyną na obóz. Z dużym zdziwieniem obserwowała, że harcerki siadają często na kolanach drużynowego. Zauważyła też rywalizację między dziewczętami o względy drużynowego.*

2. *Oskar jest ratownikiem na obozie letnim. Cały dzień spędza nad wodą. Dbą o bezpieczeństwo harcerek i harcerzy korzystających z kąpieliska. Nie ma czasu na spotkania z dziewczynami. Ale jest jedna, która bardzo mu się podoba. To piętnastoletnia Julka z żeńskiej drużyny. Ona też ma czas bardzo zajęty. Na spacer po lesie mogą umówić się dopiero po ciszy nocnej.*

3. *Zbyszek, 21-letni drużynowy drużyny wędrowniczej, jest pod dużym urokiem dziewcząt z najstarszego zastępu. Adoruje je chętnie i nie unika ich towarzystwa. Na letnim obozie widziano go, jak całował się z jedną z nich pod namiotem, obejmując ją ciasno w talii i dotykając jej pośladków.*

4. *W tym roku cała kadra na letnim obozie postanowiła zadbać o sprawy higieny. Między podobozami ogłoszono nawet współzawodnictwo. W obozie Anki największy*

problem jest z zastępem „Sokołów”. Jak wielu 11-latków chłopcy nie mają czasu na zmianę bielizny. Najchętniej wcale by jej nie zmieniali. Przyboczny ustalił z chłopakami obowiązujące zasady. Pozostało tylko egzekwować ich przestrzegania i kontrolować. Po ogłoszeniu ciszy nocnej Anka sama sprawdza czystość. W namiocie „Sokołów” każe ściągać chłopakom spodnie od piżamy, by sprawdzić, czy nie śpią w bieliźnie.

5. Krzysztof uważa, że najpiękniejsze w harcerstwie jest braterstwo i przyjaźń. Po bratersku podchodzi też do harcerek. Gdy rozmawia z nimi, zawsze jest bardzo blisko dziewcząt i chętnie przytula je do siebie.

Czy w opisanych powyżej sytuacjach zostały przekroczone jakieś granice i czyje? Czy intencje instruktorów i instruktorek zawsze są oczywiste i właściwe? Spróbujcie wyobrazić sobie, jak postrzegają takie sytuacje:

- rodzice harcerek i harcerzy,
- dziennikarze gazety regionalnej,
- nauczyciele,
- harcerki i harcerze.

Te same sytuacje dla jednych są naturalnymi wydarzeniami, jakich dostarcza życie, a dla innych to wydarzenia naruszające drastycznie ich granice osobiste, powodujące wewnętrzne urazy.

RELACJE INSTRUKTORSKIE

Instruktorzy przez swoje częste kontakty z młodymi ludźmi stają się w ich oczach nośnikami wartości, swojego rodzaju wzorcami osobowymi. Dziewczęta chcą być takie jak ich drużynowa, chłopcy ćwiczą, by sprawnością dorównać drużynowemu. Zachowanie instruktorów jest poddane ciągłej obserwacji i naśladowane. Uwagze nie umykają najdrobniejsze gesty i słowa. To, jak mówią, co myślą, jak się ubierają, z czego się śmieją, a z czego nie, jest przyswajane i uwewnętrzniane. W ten sposób kształtuje się osobisty system wartości młodzieży, ich postawy i zachowania. W tym również postawy i zachowania dotyczące kontaktów uczuciowych i intymnych.

Poniżej kilka sytuacji, prezentujących postawy i zachowania instruktorów w trakcie pełnienia służby. Spróbujmy popatrzeć na nie przez pryzmat przekazywanych przez instruktorów wartości. Jakie wartości, jaką wiedzę i umiejętności kształtujemy i czy o nie nam chodziło?

6. Ewa i Piotr od pół roku prowadzą razem gromadę zuchową. Piotr ma 18 lat i jest przybocznym. Ewa, drużynowa, skończyła 24. Wspólne przygotowywanie zbiórek i omawianie ich później bardzo ich do siebie zbliżyło. Obydwoje nie kryją swoich uczuć przed zuchami.

7. Kasia i Zbyszek są drużynowymi dwóch drużyn harcerskich w swoim hufcu. W czasie wakacji obie drużyny wyjeżdżają razem na obóz pod namioty. Kasia i Zbyszek od roku są razem. W czasie obozu mieszkają w jednym namiocie. Nie mają też nic przeciwko, by pozostała kadra obozowa mieszkała w namiotach koedukacyjnych.

8. Małgorzata (lat 24) jest komendantką szczepu. Przygotowując letni obóz wyjeżdża z całą przyszłą kadrą na biwak przedobozowy. Trzeba dopracować program obozu i podzielić się zadaniami. W swojej kadrze ma dziewczyny i chłopaków, którzy wyszli z jej szczepu. Znają się dobrze, znają te wymagania. Wszyscy wiedzą, że na obóz pojedą tylko ci, którzy „potrafią trzymać pion i poziom”, tzn. ci, którzy wiedzą, że na obozie jest czas na pracę i służbę, a nie na afiszowanie się ze swoimi uczuciami. Na realizację osobistych potrzeb przyjdzie pora po obozie. W dość licznym zespole kadrowym są pary, ale wszyscy rozumieją, że na obozie trzymanie się za rączki nie jest w dobrym stylu.

9. Monika i Paweł są studentami I roku pedagogiki. Obydwoje są instruktorami harcerskimi i na wakacje wyjechali razem ze swoim szczepem na obóz pod namiotami. Od dwóch miesięcy są też razem prywatnie. Wszyscy o tym wiedzą, bo z namiotu kadrowego często słychać ich kłótnie. Komendant obozu też już dostrzegł, że chodzą obydwój naburmuszeni i oskarżają wzajemnie o przeróżne „zbrodnie”.

Zdarza się, że młodym instruktorom ciężko powstrzymać się od okazywania uczuć swoim sympatiom. Tłumaczą to naturalnością zachowania (lub tym, że właśnie w ten sposób kształtują u dorastającej młodzieży postawy wobec miłości). Czy jednak zawsze mogą i powinni zachowywać się przy dziewczętach i chłopcach tak, jakby

byli wśród rówieśników? Czy rzeczywiście **nadmierne** okazywanie uczuć jest tym, właśnie czego młodzieńcom i dorastającym dziewczętom potrzeba najbardziej? [2]

Jest sprawą oczywistą, że we wzajemnych kontaktach w ramach ruchu skautowego pojawia się bliskość. Jak sobie z tym radzić? Praca wolontariusza w skautingu oznacza też pewną odpowiedzialność. Instruktorzy - jako członkowie kadry - są odpowiedzialni za grupę dzieci lub młodzieży. **Ta sytuacja różni się od sytuacji, kiedy w wolnym czasie spędzamy czas ze znajomymi poza ruchem skautowym.** Ten rodzaj odpowiedzialności oznacza, że nie zawsze można zachowywać się tak jak jest się do tego przyzwyczajonym poza ruchem.

10. Frans jest instruktorem zuchowym. Często odzywa się niegrzecznie i używa wulgarnego języka. Uważa, że to powinno być dopuszczalne. Nie chce zachowywać się inaczej, niż jest do tego przyzwyczajony.

11. Dziewiętnastoletni Evert, instruktor skautowy, nawiązuje bliską znajomość z Jannie (31 lat), instruktorem zuchowym. Nie kryją się ze swoim związkiem i dosyć swobodnie okazują swoje uczucia na zbiórkach.

Czy wyżej wymienione przykłady zachowań są dopuszczalne? Dlaczego? Każda funkcja w skautingu oznacza pewne konsekwencje dotyczące zachowania - pewne granice postępowania mogą różnić od tych spoza ruchu. Poza odpowiedzialnością wynikającą z danej funkcji pozycja instruktora daje także pewną władzę, możliwość decydowania o tym, co się wydarzy lub co powinno się wydarzyć, co można robić w ramach grupy a czego nie wolno robić. Może się tak zdarzyć, że dzieci zwrócą szczególną uwagę na jakiegoś instruktora i będą domagały się dodatkowej uwagi z jego strony. Takie zachowanie dzieci może być przyjemne dla tej osoby. Z drugiej strony sama funkcja pełniona przez instruktora może sprawiać, że niektórzy będą czuli się niepewnie lub też będą obawiali się, że zawiodą jego oczekiwania. Szczególnie w sprawach dotyczących sytuacji intymnych czy seksualności należy być świadomym władzy jaką się posiada. [15]

DZIECI TEŻ PRZEKRACZAJĄ GRANICE

Nawet gdy instruktorzy opatrzą stosowną refleksją każdą proponowaną dzieciom zabawę i zadanie, przemyślą bardzo dokładnie swoje zachowanie, gesty i słowa, to jeszcze niestety nie znaczy, że odnieśli sukces. Pułapki bowiem czyhają zewsząd.

12. Wszystkie dziewczyny kochają się w przybocznym. Czarek, tak ma na imię przyboczny, jest najprzystojniejszy z całej kadry. Ma 18 lat i taki piękny uśmiech. Baśka (lat 12) zawsze stara się być jak najbliżej, kiedy tylko mają razem zajęcia.

Wieczorem wymyka się z namiotu i prosi Czarka, by pocałował ją na dobranoc. W domu zawsze dostaje buzi na dobranoc.

13. Ósmioletni Jacuś często budzi się w nocy z płaczem. Ma jakieś straszne sny. Przyboczny Heniek stara się go uspokoić. Jacek prosi, by poleżał z nim trochę i na pewno zaśnie. To zawsze pomaga.

14. Mała Agatka najchętniej siedziałaby cały czas na kolanach drużny Joli. Wtedy czuje się pewnie, uśmiecha się i jest spokojna. Inne dzieci zauważyły już, że Agatka ma jakieś specjalne względy. Drużna Jola próbuje dać Agatce jakieś zajęcia, ale ona szybko nudzi się wszystkim i wraca do drużny.

15. Julka ma 15 lat i jest bardzo ładną dziewczyną. Ale jej prawdziwą dumą są długie, bursztynowe włosy. Julka systematycznie je szczotkuje. Podczas poobiedniej przerwy prosi o ich rozczesanie druha Sławka (18 lat), oboźnego na obozie.

16. Kaśka jest najzgrabniejsza z całego zastępu starszych dziewczyn. W ciągu ostatniego roku jej ciało nabrało jeszcze trochę kobiecych kształtów. Wreszcie może ubierać krótkie, biodrowe spodenki oraz idealnie pasującą do nich koszulkę, która nie sięga nawet pępka. Zmiany te zauważają chłopaki, zwłaszcza ci starsi. Obojętne nie jest to też Bartkowi, dziewiętnastoletniemu drużynowemu. Nie bardzo wie, gdzie ma patrzeć, jak Kaśka jest blisko, czerwieni się i nawet zaczyna jąkać. [2]

17. Bep ma 12 lat i jest przewodniczką. Jest troszeczkę zakochana w Karelu, swoim drużynowym. Uważa, że jest przystojny i silny. Karel ma 28 lat. Kiedy wspólnie z innymi skautami i przewodniczkami jadą na żagle, Bep zawsze jest w pobliżu Karela i domaga się ciągłej uwagi z jego strony. W nocy wymyka się z łóżka i prosi Karela żeby ją pocałował na dobranoc., ponieważ gdy była mniejsza zawsze dostawała buzi na dobranoc. Karel odsyła ją z powrotem do łóżka bez pocałunku na dobranoc. „Jesteś już dużą dziewczynką a inni też nie dostali buzi na dobranoc.” - mówi jej.

18. Dziesięcioletnia Ans jest na obozie z innymi zuchami. W nocy dręczą ją koszmary i dziewczynka budzi się. Hans, instruktor w jej grupie, stara się ją uspokoić i pocieszyć. Dziewczynka prosi go, żeby poleżał z nią chwilę w łóżku, tak jak robią to zawsze w domu mama i tata. Potem na pewno uda już się jej spokojnie zasnąć. Hans nie wie jak postąpić. Czy może zrobić to, o co prosi go dziewczynka? Co powiedzą inni kiedy Ans powie im, że spał z nią w jednym łóżku? O tylu różnych dziwnych historiach czyta się teraz w gazetach.

Zachowanie instruktora zawsze wyznacza przykład do naśladowania. Czy w miejscu spotkań drużyny wiszą na ścianach plakaty z nagimi kobietami lub wokół leżą magazyny dla panów? Jaki wpływ może to mieć na grupę? Bardzo ważne jest to, żeby istniały jasno określone wzorce i granice zachowań wyznaczające relacje łączące poszczególne osoby w grupie. Można to osiągnąć wtedy, gdy jest się konsekwentnym w swojej pracy z dziećmi i młodzieżą. Taka przejrzystość dotycząca zasad zachowania wpłynie także pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa w grupie, ponieważ każdy będzie wiedział jakie są reguły gry. Sytuacja będzie jasna także dla osób spoza grupy, np. rodziców. [15]

To często spory kłopot dla instruktora i czasem trzeba się nieźle nagłowić, żeby wymyślić takie wyjście z sytuacji, by nie urazić uczuć zucha, harcerki czy harcerza a jednocześnie wyjść z tego z twarzą. Wiemy przecież, że ich zachowanie nie jest niczym złym. Wynika z potrzeb właściwych dla wieku i poziomu rozwoju psychoseksualnego dziecka. To naturalne, że dzieci starają się zwrócić na siebie uwagę i zabiegają o sympatię swoich drużynowych. I czasem zrobią wszystko, co tylko wymyślą, żeby zasłużyć na pogłaskanie po głowie, zwłaszcza jeśli drużynowy jest jedynym dorosłym, który dostrzega starania i osiągnięcia dziecka. Normalną sytuacją jest też to, że dzieci boją się ciemności i że szukają wtedy wsparcia u dorosłych. **Powinniśmy jednak unikać takich sytuacji, w których mogłyby zostać przekroczone przez dorosłego osobiste czy intymne granice dziecka, zwłaszcza gdy ono nie ma tego świadomości.** Nie ma pewnie żadnych złych intencji 15-letnia Julka prosząca o rozczesanie jej włosów. Ale może to być wystarczająco niezręczna i niewygodna sytuacja dla młodego instruktora, podobnie jak prowadzenie zajęć ze skąpo ubranymi nastolatkami.

Przecież nasi instruktorzy to czasem tylko trochę starsze dziewczęta i trochę tylko starsi chłopcy. Zażenowany i jękający się oboźny nie będzie miał odpowiedniego autorytetu. A zawstydzonej przybocznej trudniej będzie prowadzić zajęcia z samarytanki. [2]

Zastanówmy się nad poniższymi stwierdzeniami:

- *Serdeczność i zaangażowanie można okazać tylko poprzez kontakt cielesny.*
- *Zdrowe podejście do seksualności to otwarte podejście.*
- *Sam określę moje granice, nikt nie może się do tego wtrącać.*
- *Jeżeli dziecko na obozie skautowym boi się czegoś w nocy można poleżeć z nim w jego śpiworze, aż poczuje się pewniej.*
- *Nie jest w porządku poświęcanie jednemu dziecku więcej czasu niż pozostałym.*
- *Nie istnieje coś takiego jak niewinne bliskie kontakty pomiędzy członkiem kadry a młodym skautem/skautką.*

- *Wiele hałasu robi się wokół sytuacji intymnych w obcowaniu z dziećmi niepełnosprawnymi. [15]*

INNE SYTUACJE

1. Ścianka wspinaczkowa

Jako członek międzynarodowego zespołu obsługi Światowego Jamboree Skautowego Szwecja 2011 jesteś odpowiedzialny za zajęcia na ścianie wspinaczkowej. Wiele osób aktywnie wspiera swoich znajomych wołając: „Świetnie, bardzo dobrze!”, „Dasz radę jeszcze wyżej!”. Czasem padają komentarze, które nie pomagają.

W tym momencie na ścianie jest piętnastoletnia Tatiana. Pierwszy raz w życiu wspina się na szczyt ścianki i przez to czuje się niepewnie. Jeden chłopak, Mathias woła: „Ej, rozszerz nogi - to coś, co dziewczynom wychodzi bardzo dobrze w innych sytuacjach.” Śmieje się i rozgląda dookoła. Wokół zapada cisza, a ty zdajesz sobie sprawę, że zrobiło się niezręcznie. Co robisz?

- a) Nie robie nic, bo sądzę, że Tatiana nie usłyszała tego komentarza. Skoro wszyscy go usłyszeli, ona pewnie też. Ważne jest, by w takiej sytuacji zareagować, szczególnie jeśli jesteś osobą odpowiedzialną za te zajęcia. Powiedz coś, co podkreśli, że tego typu komentarze nie są akceptowane. Ważne, by Tatiana poczuła, że podjąłeś działania, a Mathias zrozumie, że popełnił błąd. Wszyscy zebrani zauważą, że komentarze tego typu nie pozostają bez odpowiedzi.*
- b) Nie robię nic. Tego typu komentarzy nie można przecież brać serio. Nawet jeśli ty nie wzięłeś tego serio, Tatiana mogła, a wszyscy wkoło czują się niezręcznie.*
- c) Mówię coś w stylu: „Hej, to był bardzo niewłaściwy komentarz. Nie mówimy takich rzeczy do siebie nawzajem!”
To bardzo dobra odpowiedź.*
- d) Wiem, że powinienem coś powiedzieć, ale nie wiem co. Nie zawsze łatwo jest znaleźć właściwe słowa w takiej sytuacji. Zwróć uwagę, powiedz coś - t nie musi być piękne zdanie. Ważne, byś zareagował.*

2. Chłopaki w grupie

Przechadzasz się po terenie Jamboree z kolegą. Zauważasz pięciu chłopaków w wieku 18-20 lat stojących wśród 15-16letniej dziewczyny, która ma na sobie bikini i ciasne spodenki. Chłopaki wyglądają cool, są pewni siebie. Mówią głośno, być może o niej, a ty słyszysz: „A może pójdziesz z nami?” Dziewczyna wygląda na zawstydzoną, jest poważna. Zdaje się, że nie podoba jej się ta sytuacja. Co robisz?

- a) Idę dalej, to nie moja sprawa.
To nie jest dobre rozwiązanie. Jeśli widzisz taką sytuację należy zapytać co się dzieje i czy możesz pomóc.*
- b) Zatrzymuję się, upewniam, że mnie widzą i obserwuję z daleka.
To jest pewne wyjście, ale powinieneś być przygotowany na przerwanie ich rozmowy, jeśli dziewczyna nadal wygląda, jakby nie podobała jej się sytuacja.*

c) Podchodzę do grupki i mówię coś w stylu: „Chwileczkę, co się tutaj dzieje?” i pytam dziewczynę: „Wyglądasz na zaniepokojoną. Czy mogę ci pomóc?” To prawdopodobnie najlepsze rozwiązanie. Daj chłopakom do zrozumienia, że ich zachowanie nie jest OK. Następnie możesz także porozmawiać z dziewczyną o jej sposobie ubierania się i możliwym interpretowaniu tego sygnału przez chłopców. [12]

3. Podczas biwaku Iwona rozbiła okulary. Niestety nie zabrała zapasowych. Ma poważną wadę wzroku, więc aby na nic nie wpadła ciągle ktoś z nią chodzi za rękę. Do domu też odprowadzało ją dwóch chłopaków...

4. „Gniazdo” jedzie pociągiem na wyprawę. Aby milej spędzić czas a jednocześnie pobyć bardziej razem wsiadają wszyscy do jednego przedziału. 12 osób jakoś się upcha, dziewczyny można przecież wziąć na kolana...

5. Jacek jest pierwszy raz z zastępem na biwaku. Dopiero poznaje harcerstwo, zwyczaje zastępu i drużyny. Jest zdziwiony, że wszyscy wędrownicy z drużyny komentują każdą napotkaną kobietę i to w niewybredny sposób. Na wszystkich patrzą jak na chodzące obiekty seksualne. Przeszkadza mu to, ale woli na razie się nie odzywać...

6. Drużyna jedzie na obóz w okrojonym składzie. Okazuje się, że z dziewczyn będzie tylko Ewa. Postanawiają, że nie będą specjalnie dla niej targać osobnego namiotu, będzie spać ze wszystkimi. Ewa się zgadza, więc nie ma sprawy...

7. Na obozie zawiązała się bliższa znajomość Eli z zastępu „Czajek” i druha Olka. Teraz wymykają się na nocne spacerunki, a do stałych już niepisanych zwyczajów wartowników należy ich podglądanie i komentowanie rozwoju wypadków...

8. „Tsunami” było na wypadzie w czeskich gorących źródłach. Przy okazji wszyscy postanowili skorzystać z sauny. Okazało się, że prześcieradła należy w samej saunie zdjąć. Niektórzy mieli opory, ale jakoś dali radę. Drużynowy jest dumny, że ma tak zgraną ekipę... Cała drużyna korzysta z sauny.

9. Sześciolatek Jan właśnie wyjechał na weekend z zuchami. Bawią się wspólnie w chowanego, ale kiedy Jan biegnie, przewraca się i rozbija sobie kolano. Idzie z płaczem do Paula, który jest jego instruktorem. Ten bierze go na kolana i przytula. Po chwili Jan przestaje płakać. Mówi, że już czuje się lepiej.

Historia Jeffa

Mam 12 lat i chodzę do 6 klasy szkoły podstawowej. Każdego popołudnia po szkole idę do centrum rekreacji, skąd po wyjściu z pracy odbiera mnie mama. Jeden z chłopaków pracujących w tym centrum ostatnio spędza ze mną dość dużo czasu. Jest bardzo miły i obiecał mi, że nauczy mnie zapasów. Powiedział, że zapasy to sport w sam raz dla mnie, bo posiada wiele kategorii wagowych - więc mógłbym się siłować z chłopcami równie małymi, co ja. Muszę przyznać, że bardzo chciałbym uprawiać zapasy. Ale coś jest nie tak. Ten chłopak, który chce mnie uczyć zapasów, chce, żebym przychodził do centrum w niedziele, kiedy nikogo tam nie ma. Powiedział, że mielibyśmy całą salę dla siebie i mógłby mnie wtedy naprawdę wiele nauczyć. Bardzo bym chciał, ale zauważyłem, że kiedy mnie uczy,

czasem przyciska mnie do podłogi i łapie pomiędzy nogami. Uważa to za bardzo śmieszny dowcip, ale mnie się to raczej nie podoba.

- Co jest ryzykowne w tej sytuacji?
 - Przypadki dotykania intymnych części ciała dziecka wbrew jego woli;
 - Dotykane będzie prawdopodobnie częstsze i coraz bardziej nachalne, jeśli będzie się na nie pozwalać;
 - Indywidualne lekcje w niedziele naraziłyby Jeffa na przebywanie w pustym ośrodku z potencjalnym molestującym.
- Jak można się bronić?
 - Powiedz mu, żeby więcej Cię nie dotykał i nie bierz już u niego lekcji zapasów;
 - Pilnuj, żebyś nigdy nie zostawał z nim sam na sam, a jeśli znowu chwyci Cię w tamtym miejscu, krzyknij przestań!” wystarczająco głośno, żeby wszyscy mogli usłyszeć.
- Kogo i w jaki sposób zawiadomić o tej sytuacji?
 - Powiedz o niej opiekunowi zapasów i poproś, aby przydzielono Ci innego trenera;
 - Poproś rodziców, aby zgłosili ją na policję - to, co robi Twój trener, to molestowanie i jest niezgodne z prawem.

Historia Mario

Mam 13 lat i mam problem - jest nim mój 17-letni wujek Joe. Joe opiekuje się mną, kiedy rodzice wyjeżdżają z miasta. Ostatnim razem zaczął się naprawdę dziwnie zachowywać. Cały czas nie spuszczał mnie z oka. Nawet kiedy poszedłem wziąć prysznic nalegał, żebym nie zamykał drzwi do łazienki. Kiedy się odwróciłem, Joe właśnie robił mi zdjęcie - nagiemu, pod prysznicem. Powiedział, że w aparacie nie było filmu i że chciał mi zrobić dowcip. Nawet jeśli, to dla mnie ten dowcip wcale nie był śmieszny. Ostatniej nocy zaprosił mnie na oglądanie telewizji w jego sypialni - z tym, że nie była to telewizja, tylko jakieś filmy o seksie. Powiedział, żebym nikomu nic o tym nie mówił, bo inaczej i on, i ja będziemy mieli kłopoty.

- Czy to, że Joe jest członkiem rodziny Mario i że ma tylko 17 lat oznacza, że jego zachowania nie można nazwać molestowaniem seksualnym?
 - Pamiętaj, że molestującym może być każdy. Najczęściej jest to członek rodziny lub inna osoba, którą dziecko zna.
 - Większość molestujących zaczyna swoje praktyki w wieku nastoletnim.
- Czy to, że Joe nie dotykał Mario znaczy, że nie możemy mówić tu o molestowaniu seksualnym?
 - Joe naruszył prywatność Mario poprzez zrobienie mu zdjęcia, którego Mario nie chciał - oto jedna z form molestowania.
 - Pokazywanie przez Mario filmów pornograficznych to także forma molestowania, na ogół poprzedzająca kontakt seksualny.
- Czy Mario rzeczywiście będzie miał kłopoty, jeśli naskarzy na Joe?
 - Mario nie powinien być karany w tej sytuacji - nie zrobił nic złego.
 - Za każdym razem, gdy dochodzi do molestowania seksualnego, winę za nie ponosi molestujący.

Historia Stevena

Mam na imię Steven. Chodzę do gimnazjum i mam całkiem niezłe oceny, więc chyba nie jestem głupi. Ale ostatnio przydarzyło mi się coś, przez co poczułem się naprawdę idiotycznie. Paru chłopaków postanowiło założyć sekretny klub. Tylko kilka osób mogło wstąpić do tego klubu. Chodziło o dobrą zabawę i można było do niego wstąpić tylko jeśli zaprosił cię któryś z członków. Jeden z moich kolegów należał do klubu i zaprosił mnie, żebym został członkiem. Czułem, że to duże wyróżnienie i naprawdę chciałem się tam znaleźć. Powiedział mi, że spotkania klubu odbywają się w jednym z magazynów na terenie należącym do szkoły i że będziemy mogli zapalić trawkę i trochę się zabawić - po czym złapał mnie za krocze i się zaśmiał.

- Co miał na myśli kolega Stevena, mówiąc „będziemy mogli zapalić trawkę i trochę się zabawić” i łapiąc go następnie za krocze?
 - Sekretne kluby są często wykorzystywane przez molestujących w celu zapewnienia sobie dojścia do niczego nie podejrzewających dzieci.
 - Używanie narkotyków i alkoholu w celu zmniejszenia oporu przeciw molestowaniu jest bardzo częstą praktyką.
- Wyobraźmy sobie, że Steven poszedł na spotkanie klubu, gdzie został wykorzystany seksualnie przez jednego z chłopaków. Jak sądzisz, jak by się wtedy czuł?
 - Wielu chłopaków czuje upokorzenie, kiedy zdają sobie sprawę, że zostali oszukani. Często boją się, że ponieważ zostali wykorzystani seksualnie przez innego chłopca lub mężczyznę, inni ludzie będą ich uważać za homoseksualistów.
 - Z powodu doznanego upokorzenia, Steven lub inni chłopcy, postawieni w podobnej sytuacji, mogą nie zgłosić nikomu tego incydentu.

VI. MOLESTOWANIE SEKSUALNE, PEDOFILIA

Zastanówmy się nad następującymi stwierdzeniami:

- *Kiedy młoda osoba kończy 18 lat staje się całkiem dorosła i zna swoje preferencje seksualne.*
- *To, czy związek pomiędzy młodym członkiem organizacji a instruktorem jest możliwy zależy od charakteru tych osób.*
- *Jeżeli młoda osoba sama przejawia potrzebę bliskości lub kontaktów seksualnych, instruktor nie musi podchodzić do tego z rezerwą.*
- *Przekonanie, że kontakty seksualne pomiędzy dzieckiem i dorosłym są niedozwolone sprawia, że dziecko będzie czuło się winne (i nie będzie to spowodowane samymi kontaktami seksualnymi).*

Jak już wspomniano wcześniej doświadczanie seksualności przez dzieci czy nastolatków jest inne niż doświadczanie seksualności przez dorosłych.

W protokole „Przypadki wykorzystywania seksualnego w skautingu - oficjalne zasady postępowania w przypadku wykorzystywania seksualnego w Skautingu Holenderskim” granice bliskości zostały określone w następujący sposób:

„Jakkolwiek forma zachowania lub zachęty o charakterze seksualnym, wyrażona werbalnie, niewerbalnie lub fizycznie, umyślna lub niezamierzona, która odbierana jest przez osobę zainteresowaną jako wymuszona lub niepożądana.”

„Członek kadry musi przestrzegać zasady nie przystawania na zachęty seksualne (i inne) ze strony młodego członka ruchu, nawet jeśli młoda osoba pragnie lub domaga się tego.” [15]

Objawy molestowania: nietypowe zachowania seksualne i przejawy stresu pourazowego (PTSD). Bycie ofiarą wykorzystywania seksualnego wiąże się również z takimi specyficznymi objawami, jak depresja, agresja i skłonność do wycofywania się z kontaktów społecznych.

Wykorzystywanie seksualne wpływa nie tylko na zachowania dziecka. Zwiększa poziom seksualizacji relacji interpersonalnych. Młodzież będąca ofiarą wykorzystywania seksualnego przejawia więcej ryzykownych zachowań seksualnych. Te zachowania silnie korelują z przemocą fizyczną, stresem życiowym i zaburzonymi relacjami rodzinnymi. U ofiar stresu pourazowego, spowodowanego doświadczeniem wykorzystywania seksualnego, może dojść do zakłócenia rozwoju, a przykre objawy mogą się u nich pojawiać sporadycznie lub utrzymywać się na stałym poziomie do końca życia. Badania podają, że duża część dzieci, wobec których dopuszczono się wykorzystania seksualnego (43,9 proc.) skierowanych do poradni zdrowia psychicznego, cierpi na pętoobjawowy stres pourazowy. Ofiary wykorzystywania seksualnego odczuwają wstyd, ale często również obwiniają siebie i czują się bezradnie.

DZIECKO MÓWI NAM, ŻE ZOSTAŁA NARUSZONA JEGO INTYMNOŚĆ. CO ROBIĆ?

- **Wysłuchaj dziecka** w tej chwili, kiedy postanowiło się przed tobą otworzyć. Nie przerywaj, nie przekładaj rozmowy, ale też nie przymuszaj do dalszej wypowiedzi, jeżeli dziecko tego nie chce. Jeżeli dziecko postanowiło właśnie tobie zaufać, nie myśl o tym, czy sobie poradzisz z tym problemem, czy nie zawołaj kogoś innego itd. Dziecko uznało, że to ty masz mu pomóc!
- **Stwórz bezpieczną atmosferę i dobre warunki do spokojnej rozmowy;**
- Zapewnij dziecko, że może ci zaufać i że w tym, co się stało, nie ma żadnej jego winy;
- Poinformuj dziecko, że możesz i chcesz mu pomóc;
- Jeżeli to jeden z rodziców lub członków rodziny dziecka prawdopodobnie je krzywdzi, sprawę należy zgłosić od razu do prokuratury;
- Jeżeli dziecko tego oczekuje, nadal bądź dla niego osobą, z którą może porozmawiać o swoich problemach. [2]

Reagowanie w sytuacjach odkrycia nadużycia. Młody wolontariusz powinien:

- zadać tylko tyle pytań, by uzyskać podstawowe informacje;
- potraktować zarzut poważnie i wesprzeć dziecko (ale nie prowadzić dochodzenia na własną rękę);
- zapewnić dziecko, że to nie jego wina;
- unikać bycia ocennym;
- używać otwartych pytań (kiedy? Gdzie? Kto? Co?); nie spieszyć ani nie sugerować, by uzyskać odpowiedź, którą chce się usłyszeć;
- zachować notatki ze spotkania, niezwłocznie podpisać je wpisując datę ;
- **skontaktować się z innymi osobami zgodnie z wytycznymi organizacji.** [8]

Nigdy nie czekaj, by sprawdzić, co wydarzy się dalej. Do tego czasu dziecku mogą zostać wyrządzone nieodwracalne szkody. Wszelkie obawy i sygnały muszą zawsze zostać zgłoszone niezależnie od sytuacji. Rodzice oraz poszkodowane dziecko powinni zostać poinformowane o polityce ochrony dzieci w organizacji. Powinni zostać również poinformowani o przysługujących im prawach - o tym co mogą uczynić, by pomóc. [1]

Podejmowanie działań:

1. Przedstawić sprawę kierującemu grupą.
2. Przeprowadzić rozmowę z osobą zainteresowaną odnośnie tego, od jakich działań grupowych należałoby ją odsunąć.
3. Kierujący grupą zgłasza przypadek organizacji narodowej.
4. Kierujący grupą podejmuje działania zmierzające ku zawieszeniu tej osoby w radzie drużyny.
5. Rodzice dzieci, których sprawa dotyczy, są delikatnie informowani o tym, co się wydarzyło. Zaleca się także powiadomienie policji. Może tego dokonać organizacja

lub też sami rodzice. Rodzice i dziecko mogą potrzebować dodatkowego wsparcia i pomocy.

6. Pozostali rodzice powinni zostać poinformowani, np. podczas zebrania rodziców.

7. Należy przeprowadzić ocenę danego przypadku i podjąć decyzję w sprawie dalszego postępowania. [15]

How can I help?

- zauważ problem
- bądź świadomy problemów jakie wiążą się z przemocą
- zwracaj uwagę na wczesne objawy i nieprawidłowości
- zachęcaj młodych ludzi do rozmawiania
- załagodź sytuację tak szybko jak to możliwe
- zaoferuj wsparcie i pomóż ofiarom przemocy
- zapewnij o tajności rozmowy
- postaraj się dowiedzieć od ofiary jaki był dokładny czas i miejsce dokonania przemocy
- daj ofierze jakiegoś kolegę, który będzie pod ręką, żeby wspierać
- pomóż młodym ludziom czuć się dobrze we własnej skórze
- daj do zrozumienia wszystkim członkom, że przemoc jest niedopuszczalna
- postaraj się znaleźć rozwiązanie na zmianę zachowania dla osób dopuszczających się przemocy
- karanie sprawców przemocy nie ukraca jej
- wypracuj ze swoją drużyną kod „antyprzemocowy”.

Naszym celem zawsze powinna być współpraca z rodzicami. Jeśli jakieś dziecko jest ofiarą przemocy, jego rodzice powinni być tego świadomi. Przedstaw rodzicom propozycje działań, jakie zamierzasz podjąć.

Jeśli zaś sprawa dotyczy sprawcy przemocy zastanów się, czy będzie właściwe porozmawianie z jego rodzicami. Szukaj porozumienia i wsparcia u rodziców. Szukaj zapewnienia, że będą pracowali nad zmianą zachowania swego dziecka. [13]

VII. DOBRE RADY

1. Nie pozostawaj sam na sam z dzieckiem w odosobnionym miejscu. Jeżeli chcesz porozmawiać na osobności, wybierz miejsce z daleka widoczne.
2. Nie pozwalaj sobie na związek emocjonalny między tobą a niepełnoletnim podopiecznym.
3. Jeżeli jesteś w stałym związku z inną osobą z kadry, nie okazujcie sobie uczuć i czułości w obecności dzieci.
4. Nie prowokuj dzieci do rozmów na tematy intymne, nie pozwalaj na sprośne żarty oraz piosenki.
5. Nie proponuj, nie prowokuj zabaw wymuszających zbytnią bliskość fizyczną.
6. Pamiętaj, że wychowujesz głównie przez osobisty przykład.
7. Nie faworyzuj żadnego z podopiecznych.

8. Podczas biwaków i obozów nie toleruj koedukacyjnego zakwaterowania, zarówno uczestników, jak i kadry.
9. Nie inicjuj sytuacji kontaktu fizycznego (siadanie na kolanach, uściski, głaskanie) z wychowankiem, a w przypadku, kiedy dziecko tego potrzebuje (ból, tęsknota za domem, strach), nie czynić tego na osobności. [2]

CODE OF BEHAVIOUR (zalecenia dla organizacji):

1. Unikaj sytuacji one-to-one z dzieckiem lub młodą osobą. Jeśli uniknięcie takiej sytuacji jest niemożliwe, zawsze zostaw otwarte drzwi, by zapewnić obecność innych w pobliżu.
2. Upewnij się, że wszyscy są świadomi tego co wolno i tego co nie w przypadku kontaktu fizycznego.
3. Na imprezach wyjazdowych nie jest dozwolone wchodzenie kadry płci męskiej do pokoi / namiotów dziewcząt i odwrotnie. Jeśli zachodzi taka potrzeba, członek kadry może wejść w towarzystwie innej osoby.
4. Pamiętaj, że jeśli młoda osoba ujawnia informacje tobie lub jeśli podejrzewasz jakąkolwiek formę przemocy, bądź niewłaściwego zachowania, jest twoim moralnym i ewentualnie prawnym obowiązkiem zgłoszenie twoich wątpliwości.
5. Nigdy nie pozwól, by zarzuty dziecka pozostały niezauważone.
6. Jeśli dziecko ci się zwierza, jest bardzo ważne, by zapewnić je, że jego obawy zostały potraktowane bardzo poważnie i zostanie uczynione wszystko, by mu pomóc.
7. Gdy kontakt fizyczny jest potrzebny (np. w przypadku pokazów pierwszej pomocy), bądź czuły i zawsze unikaj dotykania dzieci. Zaprezentuj rzecz na koledze, od którego wcześniej uzyskałeś na to zgodę. Ewentualnie poproś doświadczoną osobę, by sama zademonstrowała z pomocą innej osoby z grupy.
8. Jeśli dziecko jest smutne postaraj się zapewnić komfort i wsparcie bez konieczności kontaktu fizycznego.
9. Gdy kontakt fizyczny jest konieczny upewnij się, że towarzyszy ci inna osoba pełnoletnia.
10. Unikaj gier związanych z gwałtownością. [1]
 - „Idealem byłyby, by znacząca osoba - druh czy druhna mieli czas na wszystko [naukę i miłość - WP], a byłoby rzeczą ze wszechmiar wskazaną, by ich kontakty płcią przeciwną odbywały się jakby na oczach młodszych”
 - „Tworzeniu się par należy ze wszechmiar sprzyjać” [11]

Jak zabezpieczyć siebie?

- prezentuj otwarte (przejrzyste) i jednoznaczne zachowanie wobec dzieci;
- przestrzegaj zasad zachowania powstałych dla celów ochrony dzieci i dorosłych;
- respektuj prawa, potrzeby i pozycję dzieci w organizacji;
- nie akceptuj niewłaściwego zachowania innych;
- podejmij akcję dla bezpieczeństwa dzieci;
- oprzyj się faworyzowaniu. [8]

Źródła:

1. „Child Protection Tool Kit”, Genewa 2007
WOSM, WAGGGS
2. „Sytuacje intymne w pracy wychowawczej”, Warszawa 2007
Główna Kwatera ZHP
3. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
4. Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka
5. Konwencja o Prawach Dziecka ONZ
6. Kodeks postępowania karnego
7. Kodeks postępowania cywilnego
8. Euro Scout.Doc European Region WOSM Year 2000 - No. 2, „Child Protection”
WOSM
9. prof. dr hab. Andrzej Lucjan Jaczewski, „Problemy dojrzewania we współczesnej cywilizacji”, Na Tropie, styczeń, 2009
10. „Mądre wychowanie”, Warszawa 2009
Rzecznik Praw Dziecka
11. prof. dr hab. Andrzej Lucjan Jaczewski, „Gawędy drużynowego”, str. 119-124
12. „Safe From Harm”, Sweden 2011
Swedish Guide and Scout Council and World Scout Jamboree
13. „Let’s Stamp Out Bullying Together” The Scouting Guide to taking action, 2009
The Scout Association
14. Anna Poraj, „Dobry dotyk - zły dotyk”, Na Tropie, maj 2007
15. „Bliskość - sytuacje intymne w skautingu”, 1999 [tłum. Justyna Kowalczyk]
Scouting Netherlands
16. „Jak chronić swoje dzieci przed molestowaniem: przewodnik dla rodziców”, Irwing 2009 [tłum. Ola Bilińska]
Boy Scouts of America

